

Fond za humanitarno pravo

POD LUPOM br. 5

juni 1993.

POLICIJSKO NASILJE NA BEOGRADSKIM ULICAMA

Prvi juni 1993. godine, demonstracije

Prema službenim izvorima u beogradskim demonstracijama povređene su 32 osobe, jedan policajac je nastradao, a zbog sumnje da su neposredno ugrožavali javni red i mir privedeno je 106 osoba. Gradski sudija Tomislav Zeković izneo je podatak da je jedan građanin prekršajno kažnjen sa 15 dana zatvora, protiv petorice podnete su krivične prijave, a preostalih 100 ljudi ispitani su i pušteni na slobodu. Prekršajni postupak protiv njih još uvek traje.

Podaci kojima raspolaže Fond za humanitarno pravo kazuju da je policija u noći između 1. i 2. juna, nakon fizičkog razbijanja skupa, pretukla više od 250 demonstranata koji su pokušavali da pobjegnu, nastavila da batina ljude koji su pali na zemlju i napala veći broj građana koji su se slučajno našli na ulicama. Iste noći policija je bez naloga za pretres upala u prostorije Srpskog pokreta obnove i u stanove nekih građana, provela masovno hapšenje građana i izložila ih fizičkom maltretiranju i poniženju samo zato što su prepoznati kao učesnici "rušilačkih nereda".

Naši izvori ukazuju da je policija nekontrolisano primenila silu prema demonstrantima, novinarima i slučajnim prolaznicima naročito na sledećim mestima u gradu: ispred Saveznog parlamenta, u Tašmajdanskom parku, na Andrićevom vencu, Takovskoj ulici, Makedonskoj, Kolarčevoj, na Trgu Republike, Trgu Nikole Pašića, Ulici srpskih vladara, Terazijama, Sremskoj, Skadarliji, na Studentskom trgu, u Prizrenskoj ulici i na Brankovom mostu.

Angažovanje policijske sile

Nešto pre ponoći ulice u centru Beograda bile su blokirane. Prema procenama iz nekoliko izvora, više od dve hiljade policajaca nalazilo se u najužem centru grada.

Prema navodima šefa obezbeđenja Srpskog pokreta obnove Zvonka Osmajlića beogradska policija bila je pojačana angažovanjem policije iz dela Hrvatske koji se deklariše kao Srpska Krajina.

Branioci Vuka Draškovića pominju svedoka koji je 1. juna oko 22 sata, ispred sedišta Srpske radikalne stranke, video da je iz prostorija stranke izašao odred naoružanih i uniformisanih ljudi i čuo naredbu koja im je data: "Pazite, ne pucajte u noge, već u glavu."

Korišćenje zabranjenih hemijskih sredstva

Nakon oduzimanja ozvučenja i fizičkog potiskivanja demonstranata sa stepenica Savezne skupštine poleću prve kamenice prema policajcima, a oni ih vraćaju nazad. Prema navodima iz više nezavisnih izvora tada je ispaljeno više od 15 pištoljskih hitaca. Istovremeno policija baca suzavac na masu.

Fond za humanitarno pravo

Prema mišljenju poslanika Pavla Premovića, doktora hemijskih nauka, policija je uz ostalo naoružanje primenila i koktel otrovnih gasova: smesu nervnog gasa, suzavca i zagušljivaca.

Nasilničko ponašanje policije

Nekoliko minuta posle ponoći stotinak policajaca, raspoređenih u kordon preko Bulevara revolucije, krenulo je iz pravca Savezne skupštine prema demonstrantima koji se nalaze u centralnim ulicama grada. Pratili su ih vodeni topovi. Kod Igumanovljeve palate frontalno su nasrnuli na mirne demonstrante. S oružjem uperenim u ljude i povicama "drži ga", "tu si", "đe si" jurili su i tukli demonstrante koji su pokušavali da se sklone.

Prema navodima očevidaca i ljudi koji su u noći između 1. i 2. juna iskusili batinanje, policija je na prostoru od Igumanovljeve palate do robne kuće "Beograd" pretukla više od trideset muškaraca i žena.

Oko jedanaest sati uveče G. R. pošla je s bratom da isprate njegovu devojku. Došli su na Trg Nikole Pašića i videli ranjenog mladića kojeg su prijatelji doveli iz pravca Savezne skupštine. Mladići su prišli velikoj grupi specijalaca pored fontane, pokazivali ranu i krv na grudima povređenog mladića i molili da ga prebace u bolnicu. Prema rečima G. R. veliki broj ljudi je video i čuo da su policajci odbili da pomognu. Odvezao ga je čovek u plavom "jugu".

Pisac Dragoslav Mihailović-Mihiz s balkona svoga stana gledao je kako trojica milicionera dovode na Trg Nikole Pašića mladu ženu koja uporno ponavlja "ma šta vam je ljudi, ništa nisam uradila". Prema njegovim rečima zaustavili su se kod fontane, tu su je dvojica držala dok je treći udario pendrekom po glavi i ramenima. Nisu reagovali na njene povike i molbe drugih ljudi da je puste. Video je da su je odveli nekuda.

Desetak ljudi legitimisano je, šamarano i šutirano na Andrićevom vencu. Nekolicini pretučenih naređeno je da se gube odatle, a nekoliko njih je bez navođenja razloga ubačeno u policijski automobil i odvedeno u policijsku stanicu u ulici 29. novembra. Među njima je bio Zoran Stanojević iz Melburna. Policajac ga je bez ikakvog razloga udario, a onda ubacio u "maricu".

Četvorica mladića sa Topličinog venca br. 6 privedeni su u policijsku stanicu na Novom Beogradu desetak minuta po izlasku iz kuće. Braća K. (16 i 18 godina) i njihova dva prijatelja krenuli su posle ponoći da vide šta se događa na ulicama. Legitimisani su kod "Albanije" i ubačeni u policijski automobil u kojem se već nalazilo tridesetak ljudi. U policijskoj stanici nisu im dozvolili da se jave roditeljima, niti da obave najosnovnije fiziološke potrebe.

Zoran Pavlović je pokušao da pređe ulicu kod "Albanije". Prema njegovim rečima jedan policajac ga je zaustavio, a drugi udario palicom po nogama. Nakon toga je ubačen u policijski automobil i sa još desetak, njemu nepoznatih ljudi, priveden u policijsku stanicu u ulici 29. novembra.

Deset studenata prve godine Elektrotehničkog fakulteta privedeno je sa žurke koju su pravili u stanu N.J. u ulici Ilije Garašanina, u blizini Televizije Beograd. Policajci su upali u stan sa uperenim puškama, postrojili ih uza zid i pohapsili uz optužbu da su sa terase "lajali na miliciju". Prilikom privođenja N. J. je šamaran.

Fond za humanitarno pravo

Mira Gligorijević i njena sestra nisu učestvovala u demonstracijama. U to vreme bile su na rođendanskom slavlju. Prilikom povratka kući bez problema su stigle do ulice Lole Ribara. Tu su zatekle pedesetak zbunjenih, većinom starijih ljudi. Čula se pucnjava iz Tašmajdanskog parka. Iznenada je izletela grupa policajaca sa dugačkim palicama. Nekih pet minuta su pljuvali, a onda su poskidali gas maske i rasporedili se preko Takovske ulice. Vikali su: "Sklanjaj se", "Beži levo." Kada je druga povećana grupa ljudi izronila iz mraka jedna žena je počela da aplaudira. To ih je razjarilo i jurnuli su. Mira Gligorijević je videla kako nasrću na dečaka koji bi mogao imati 10 ili 11 godina. Stajao je na drugoj strani ulice. Oborili su ga. Ne seća se da li je nad detom videla dvojicu ili trojicu policajaca. Uverena je da su ga udarali tim dugačkim palicama. Počela je da viče da ga ostave, da će ga ubiti. Okrenuli su se prema njoj, i u trenutku kad je jedan od njih krenuo s palicom, osetila je da je neko rukom vuče s mesta. Mlađi muškarac sa očima otečenim od suzavca izveo je iz te mase. Misli da je to bio neki snalažljivi demonstrant. Sestru je pronašla na putu prema Kalemegdanu. Usput su nailazile na ljude izbezumljene od straha. Pokazivali su modrice. Stigle su kući bez batina. Sliku prebijenog dečaka ne može da zaboravi. Podseća je na nekog od malih prodavaca koji u kasnim satima nude cveće po kafanama.

Trojica mladića iz Rakovice vraćali su se automobilom kući kada ih je policija zaustavila na Brankovom mostu. Naređeno im je da izađu iz automobila, a onda su bez objašnjenja ubačeni u policijski automobil. Na istom mestu uhapšena su dva srednjoškolca iz Zemuna. Jednog su šutirali, navodno zato što su ga uhvatili da beži, a onda su ga priveli u policijsku stanicu u ulici 29. novembra. Drugog su bez reči pokupili i odveli u policijsku stanicu na Novom Beogradu. Nisu mu dozvolili da obavesti roditelje gde se nalazi.

Nakon odlaska Vuka Draškovića u sedište stranke, oko 1000 demonstranata polako napušta Trg Republike. Veći deo kreće prema autobuskim stanicama. Ostali ulaze u Knez Mihajlovu ulicu sa namerom da se izvuku iz blokirane zone. Na prvoj raskrsnici primećuju da su opkoljeni policijom. Grupa demonstranata postavlja barikade na Terazijama ispred sedišta Srpskog pokreta obnove. Kada im se policija približila na nekih pet, šest metara počinju da beže prema okolnim ulicama.

Prema navodima ljudi koji su posmatrali događaj sa svojih prozora, u tom trenutku ulica je bila preplavljena policijom u plavom, a u sledećem, nagnule su desetine i desetine policajaca u civilu koji su izgonili demonstrante iz okolnih ulica: Sremske, Knez Mihajlove, Čika Ljubine i drugih. Prema rečima očevidaca policajci u civilu vukli su uhvaćene ljude po asfaltu, udarali ih rukama i nogama, a onda su ih predavali na dalji tretman uniformisanim policajcima. Procenjuju da je ispred sedišta Srpskog pokreta obnove prebijeno najmanje 50 muškaraca i žena. Videli su da su policajci neke ubacivali u parkirane "marice", a nekima su naređivali da ustanu i da se gube dok su živi.

Nakon fizičkog rasterivanja demonstranata ispred Savezne skupštine, Zorica Mladenović koristi sporedne ulice i oko jedan sat iza ponoći stiže na Trg Republike. Vidi ljude kako u grupama razgovaraju o zbivanjima ispred skupštine, ali i mnoge koji su se tu zatekli na putu prema kući. Desetak minuta kasnije neko je povikao da idu specijalci. Videla je kako hvataju zalet od "Albanije". Na komadu "Juriš!" počinju da trče i da hvataju najbliže. Zorica gleda u ljude oko sebe koji panično beže prema Kalemegdanu. Napravila je nekoliko koraka kada je osetila da se guši. Sela je pored izloga prodavnice "Srbijateks" i izvadila pumpicu koju nosi sa sobom zbog čestih astmatičnih napada. Čuje mladića koji pita kako da joj pomogne. U tom trenutku do njih je stigla prva grupa policajaca. Zastali su. Mlađi pita mladića šta tu radi i na reči: "Devojci je loše", produžavaju napred. Naišla je druga grupa. Bez reči su nasrnuli na mladića. Oborili su ga na asfalt i počeli da ga tuku. Onda je jedan povikao da se gubi ili ga neće biti. Jedan policajac se okrenuo prema Zorici, pendrekom je udario po

Fond za humanitarno pravo

rukama i glavi, a na njene reči da joj nije dobro i da ih moli da je ne tuku, opsovao je i odgovorio: "Umri, crkni!". Primitila je mlađeg policajca koji je nagovarao starije kolege da je ostave na miru: "Ostavite je, bolesna je, napravićete problem." Tada je čula glas žene koja je preklinjala policajce da je ostave na miru, a nju pozivala da uđe u zgradu br.13. Zorica je ustala i zajedno sa dvojicom mladića, koji su u tom trenutku pristigli iz neke od okolnih ulica, uletela u ulaz br.13 u Zmaj Jovinoj ulici. Žena sa trećeg sprata ubacila ih je u lift i sklonila u svoj stan.

Vozač autobusa je dospao u zatvor prilikom povratka sa posla. Kragujevački lekar je priveden zajedno sa šesnaestogodišnjom kćerkom neposredno nakon dolaska u Beograd.

Fizičko maltretiranje i hapšenje novinara

Prema informacijama iz više nezavisnih izvora u noći između 1. i 2. juna napadnuto je i povređeno 14 izveštača, a nekolicini je policija razbila foto- aparate i oduzela snimljeni materijal.

Kod Igumanovljeve palate pretučeni su Željko Šafer i Ratko Radetić, fotoreporter "Večernjih novosti", pored toga što su uredno pokazali novinarske legitimacije. Šafera su najpre udarali pendrecima po leđima, a onda su ga oborili na asfalt i šutirali nogama. Tom prilikom oduzeli su mu foto-aparat i filmove. Kada su se policajci približili Momčilu Cebaloviću, novinaru "Politike", pokušao je da im objasni da je na zadatku. Oboren je na zemlju, a zatim su ga pendrecima i nogama ubeđivali da se našao na pogrešnom mestu.

Na novinara "Asošijeted presa", Dušana Vranića, naletela su dva policajca ispred restorana "Madera", psujući mu majku. Udaren je pendrekom po leđima i rukama, pesnicom u grudi. Tom prilikom razbijen mu je foto-aparat. Uspeo je da se otrgne i pobegne.

Na Trgu Nikole Pašića pretučeni su Lazar Lalić, predsednik Nezavisnog sindikata RTB i Milica Pešić, član Odbora nezavisnog sindikata. Lalić je pokušao da razgovara sa komandrom, ali ga je ovaj udario i dao znak ostalima. Ubacili su ga u špalir policajaca koji su ga udarali pendrecima, nogama i rukama. Okrvavljenog i sa polomljenim rebrima priveli su ga u policijsku stanicu u ulici 29. novembra. Milica je šamarana, a zatim privedena u istu policijsku stanicu.

Nekoliko novinara, među kojima Vojkan Ristić i Đorđe Vukoja novinari "Srpske reči", Gradiša Katić novinar "Borbe", novinari "Politike" i Radio Beograda 202, privedeni su u policijsku stanicu i tamo im je oduzeta oprema i snimljeni materijal.

Batinanje i privođenje poslanika

U popodnevnom satima 1. juna u Saveznoj skupštini vodi se rasprava o spoljnoj politici i međunarodnom položaju Jugoslavije. Poslanik Mihajlo Marković više puta ukazuje na kršenje Poslovnika, ali istovremeno kritikuje aktualnu srpsku vlast i srpske radikale. Oko 17 sati replicira poslaniku srpskih socijalista sledećim rečima: "Postoji rešenje za sve nas - ostavke. Ostavka! Slobodan Milošević i njegova ostavka! Raspuštanje svih parlamenata! Ostavke svih vlada! Svi vi znate da za ovo što se uradilo ovoj državi i narodu mora da se odgovara pred međunarodnim sudom ili sudom ove zemlje. Znajte, svi ćemo mi, vi najviše zato što ste odgovorni, morati da položimo račune..." Pre nego što mu je oduzeta reč, uspeva da iznese opasku na račun naroda koji gleda prenos sednice na televiziji umesto da dođe pred parlament. Poslanik napušta salu i prema izjavama

Fond za humanitarno pravo

očevidaca, dr Obrena Joksimovića, Dragana Domazeta, Vladimira Gajića i Miroslava Stefanovića, u holu ga fizički napada poslanik srpskih radikala Branislav Vakić. Poslanik srpskih socijalista Radovan Radović ga podstiče povcima: "Udri ga!"

Oko devet sati uveče veći broj poslanika i funkcionera opozicije nalazio se na stepenicama parlamenta očekujući da stigne ozvučenje pa da se obrate okupljenim građanima. Jedan pored drugog stajali su poslanici Obren Joksimović, Vojislav Nedeljković i Jovan Babić. Pokušaj dr Obrena Joksimovića da iz tašne izvadi poslaničku legitimaciju i tako pokaže policajcima da je reč o javnim i odgovornim političkim ličnostima završio se rečima: "Boli me...", a zatim je dobio dva udarca pendrekom po leđima. U isto vreme poslanik Nedeljković je oboren na asfalt i pregažen, a policijskim pendrekom udaren je predsednik opštine Stari grad Jovan Kažić, inače član Srpskog pokreta obnove.

Podaci o policijskom ponašanju i pretnjama koje su se čule prilikom upada u prostorije Srpskog pokreta obnove ukazuju na mogući zaključak da je reč o kažnjavanju stranke zbog javnog iznošenja podataka o srpskim zločinima prema Muslimanima.

Prema rečima poslanika Pavla Premovića, na pokazane poslaničke legitimacije, policajci su izjavili "da one ništa ne vrede", zatim "došlo je krajnje vreme da se sa vama obračunamo, jer vi hoćete da branite Muslimane".

Te noći iz prostorija stranke nezakonito su privedeni u policijsku stanicu poslanici Dragoslav Miličić, Dušan Đurčić i Dragoje Luković, tridesetak članova stranke i pet novinara.

"Topli zec" za Vuka i Danicu Drašković

Četrdeset i pet minuta posle ponoći četa od tridesetak policajaca opremljenih "kalašnjikovima", puškama za suzavac, pištoljima sa dodatkom za gumene metke i palicama upala je u prostorije Srpskog pokreta obnove. Sa uperenim oružjem u ljude naredili su: "stoj", "ne mrdaj" i "svi uza zid".

Izvođenje poslanika, funkcionera i članova stranke i novinara, njih oko 40, vršeno je u grupama. U prvoj je izveden predsednik Vuk Drašković i član Glavnog odbora stranke Danica Drašković. Prema kazivanju prisutnih Vuk Drašković je izveden sa liscama na rukama. Isti izvori tvrde da je tučen u liftu.

Prema navodima stanara okolnih zgrada koji su gledali kako se policajci raspoređuju oko ulaza u zgradu br. 3 na Terazijama, šezdesetak njih u špaliru dočekalo je Vuka Draškovića.

Očevici kažu da je Drašković nateran u špalir i tada je nastalo besomučno batinanje: udarali su ga nogama i rukama, šutirali, a kada je od udaraca pao gazili su ga, vukli po asfaltu i nastavili da ga tuku palicama. Ovi ljudi procenjuju da je Vuk Drašković neprekidno batinan najmanje deset minuta. Odvučen je do belog putničkog automobila i bačen na sedišta.

Danicu Drašković su na isti način prisilili da prođe kroz špalir policajaca prema parkiranom policijskom automobilu: šutirali su je, udarali rukama i palicama po glavi, ramenima, leđima i nogama. Gotovo svaki udarac je bio praćen rečima "Evo ti kurvo." Sa batinanjem nastavili su i kada su je ubacili u "maricu": kroz otvorena vrata nastavili su da je udaraju palicama i pesnicama.

Fond za humanitarno pravo

Prema proceni okolnih stanara najmanje deset policajaca je učestvovalo u batinanju Danice Drašković dok se nalazila u policijskom automobilu.

Prema obaveštenjima koje je stranka SPO primila iz poverljivih izvora Vuk Drašković je tučen i nakon privođenja u policijsku stanicu. Prema tim izvorima u jednom trenutku ga je tuklo desetak islednika i policajaca: oborili su ga na pod i udarali nogama.

Jačanje policijske represije

Izgleda da beogradska policija nastavlja sa maltretiranjem građana u vezi sa proteklm demonstracijama. Više od 20 članova Srpskog pokreta obnove pozivano je na informativne razgovore, a kod nekih su vršeni pretresi. Pominju se i "kućna ispitivanja": na kućne adrese dolaze dva policajca u civilu sa pitanjima u vezi sa dužinom članstva u stranci, učešćem na junskim demonstracijama i odnosom prema nekim budućim javnim protestima.

Policija je zabranila javne proteste u Kraljevu i Nišu povodom hapšenja Vuka Draškovića i policijskog nasilja prema građanima Beograda, sa obrazloženjem "da je sazivač ista stranka u čijoj je organizaciji 1. juna u Beogradu započelo ugrožavanje javnog reda i mira".

Potpisivanje peticije za oslobađanje Vuka Draškovića i ostalih uhapšenih, prvog dana je sprečeno sa obrazloženjem da takva akcija treba da se prijavi nadležnim organima prema pravilima koja važe za javne skupove.

Tradicionalni javni protest beogradskih "Žena u crnom" ove srede je prvi put zabranjen s obrazloženjem da je to u njihovom interesu i da predstavlja meru zaštite od mogućih napada i provokacija na ulici.

Nedelju dana nakon demonstracija uhapšeni su Zvonko Osmajlić, komandant obezbeđenja Srpskog pokreta obnove i Dragan Vušurović, telohranitelj Vuka Draškovića, koji je nakon privođenja, u noći između 1. i 2. juna, oslobođen.

Zabrana političkog organizovanja

Zvanični organi Republike Srbije, srpski socijalisti i radikali ocenili su protekle demonstracije kao organizovano nasilje stranke Srpskog pokreta obnove protiv ustavnog poretka.

Pozivajući se na nacionalne i državne interese reagovao je javni tužilac Republike Srbije predlogom za zabranu rada stranke Srpski pokret obnove optužujući je za ranije i ovo junske nasilje na ulicama Beograda.

Kršenje međunarodnog prava i nacionalnog zakonodavstva

Na osnovu svedočenja demonstranata koji su mučeni, maltretirani i privođeni i građana koji su se zatekli na ulicama i videli ili iskusili policijsko nasilje u noći između 1. i 2. juna 1993, kao i podataka o sve češćim policijskim pritiscima prema članovima Srpskog pokreta obnove, Fond za humanitarno

Fond za humanitarno pravo

pravo ukazuje na teške povrede osnovnih sloboda i prava čoveka koje su izvršili, a neke nastavili da čine pripadnici policije:

Upotrebom bojeve municije, zabranjenih hemijskih sredstava i prekomernom silom povredili su pravo na život demonstranata, novinara i građana koji su se slučajno zatekli na ulicama grada (čl. 6 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, čl. 21 Ustava SR Jugoslavije i čl. 14 Ustava Republike Srbije);

Oduzimanjem ozvučenja i fizičkim rasterivanjem skupa koji je otpočeo kao spontan i miran protest građana povredili su pravo na mirno okupljanje i demonstracije (čl. 2 Završnog dokumenta sastanka u Kopenhagenu CSCE, čl. 21 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, čl. 40 Ustava SR Jugoslavije i čl. 43 Ustava Republike Srbije);

Masovnim i proizvoljnim privođenjem i hapšenjem građana prekršili su pravo koje garantuje da niko neće biti podvrgnut neopravdanom hapšenju ili privođenju (čl. 9 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, čl. 23 Ustava SRJ i čl. 15 Ustava RS);

Batinanjem demonstranata, surovim ponašanjem prema ljudima koji su oboreni na zemlju, zlostavljanjem ljudi koji su se slučajno zatekli na ulicama, pa čak i onih koji su molili da ih više ne tuku, maltretiranjem privedenih u policijskim stanicama i masovnim ponižavanjem ljudi povredili su pravo na slobodu od mučenja i na dostojanstvo ličnosti (čl. 7 Međunarodnog pakta, čl. 22 i čl. 25 Ustava SRJ i čl. 18 Ustava RS);

Fizičkim maltretiranjem novinara i fotoreportera, razbijanjem foto-aparata, oduzimanjem snimljenog materijala i nezakonitim pritvaranjem samo zato što su novinari, povredili su pravo na slobodu informisanja (čl. 19 Međunarodnog ugovora, čl. 36 Ustava SRJ i čl. 46 Ustava RS);

Prebijanjem dece i pritvaranjem maloletnika u policijske stanice povredili su pravo dece na život (čl. 6 Konvencije UN o pravima deteta), i

Predlogom javnog tužioca Srbije da se zabrani rad Srpskog pokreta obnove i saslušavanjem građana zbog pripadnosti ovoj stranci grubo je povređeno pravo na slobodno udruživanje i izražavanje političkog mišljenja (čl. 19 i 22 Međunarodnog pakta, čl. 41 Ustava SRJ i čl. 44 Ustava RS).